

GINTARĖ JUDŽENTYTĖ
Vilniaus universitetas

DĖL VIETOS PRIEVEIKSMIŲ *čia* IR *ten* VARTOJIMO PABRADĖS-JONIŠKIO AREALE

Įvadas

§ 1. 2011 metais elektroniniame mokslo žurnale „Lietuvių kalba“ buvo paskelbtas straipsnis „Dėl vietosrieveiksmių *čia* ir *ten* rytų aukštaičių uteniškių patarmėje“ (Judžentytė 2011°). Publikacijoje nagrinėjamas vienas vietosrieveiksmių *čia* ir *ten* vartojimo rytų aukštaičių uteniškių patarmėje (tiksliau, šiaurės rytų aukštaičių vilniškių ir uteniškių paribyje) atvejis. Remiantis Karlo Bühlerio deiksės teorija parodoma, kad deiktinėje situacijoje lydimi gestųrieveiksmai *čia* ir *ten* įgyja reikšmes ‘dešinė’ arba ‘kairė’ (priklauso nuo to, į kurią pusę rodo kalbėtojas). Straipsnyje analizuojama per pirmuosius projekto „Rytų aukštaičių uteniškių ir rytų aukštaičių vilniškių paribio tyrimas (medžiagos kaupimas ir mokslinis tyrimas)“ metus surinkta medžiagaⁱ (2011 m.).

§ 2. Pirminis šio straipsnio sumanymas buvo aptarti vietosrieveiksmių *čia* ir *ten* reikšmes deiktinėje situacijoje kitoje izoglosos pusėje – šiaurės rytų aukštaičių vilniškių patarmėje. Deja, antraisiais projekto metais surinktą medžiagą šiaurės rytų aukštaičiams vilniškiams priskirti būtų sunku (2012 m.) – tirtame areale daugiausia gyvena slavų kalbomis ar jų atmainomis kalbantys žmonės. Dėl šios priežasties straipsnio tikslą teko pakoreguoti: nuspręsta iširti deiktines vietosrieveiksmių *čia* ir *ten* reikšmes keliakalbiame Pabradės-Joniškio areale, patikrinti, ar deiktinėje situacijoje kalbamieji žodžiai įgyja reikšmes ‘dešinė’ arba ‘kairė’, ar įgyja naujų reikšmių, ir pasižiūrėti, ar jos skiriasi nuo išryškėjusių rytų aukštaičių uteniškių patarmėje.

§ 3. V. Kardelis Pabradės-Joniškio arealo pietinei ir rytinei daliai priskiria plotus maždaug tarp Magūnų, Karkažiškės, Pabradės, Pavoverės ir Zalavo (Kardelis 2013¹). Pasak jo, „Teritorijoje nuo Pabradės į šiaurės rytus link Švenčionėlių plyti Pabradės, Melagėnų ir Švenčionėlių miškai bei Labanoro giria, gyvenamųjų punktų ten labai mažai, vyrauja vasarvietės. Į šiaurę ir šiaurės vakarus nuo Pabradės šiam arealui galima priskirti plotą tarp Arnionių, Joniškio, Žydavainių, Miežonių, Ūtos, Paprūdės, Šakališkių ir Ažupravalio“ (žr. ten pat).

§ 4. Konkrečiai šiam tyrimui medžiagos ieškota šiose Pabradės-Joniškio arealo vietose: Pabradėje, Joniškyje, Medeikiuose, Šakališkėse, Mažuliuose, Maldžiūnuose, Troškūnuose ir Petrave. Kadangi Pabradėje ir Joniškyje buvo apklausti savivaldybių seniūnai ar kiti darbuotojai, o kitur lietuviškai kalbančių pateikėjų nepavyko rasti, įrašai padaryti Medeikiuose ir Šakališkėse – būtent ten buvo surasti tinkami tyrimui informantai.

§ 5. Atrenkant pašnekovus pirmiausia vadovautasi metodiniais nurodymais tarmių medžiagos rinkėjams (Kardelis 2013²), t. y. idealiu atveju tikėtasi rasti sėslų vietinį (kelios kartos užaugo toje pačioje vietoje) vyriausiosios kartos atstovą, susituokusį su žmogumi iš tos pačios vietovės, mažai mokyta, nemokantį kitų kalbų. Tačiau, remiantis anksčiau atliktais žvalgomaisiais tyrimais, parodžiusiais, kad kalbamajame areale nemaža lenkų, rusų ar slavų kalbų atmainomis kalbančių žmonių, ieškota ne idealaus pateikėjo, bet paprasčiausiai lietuviškai kalbančių žmonių: tiek atsikėlusius iš kitų Lietuvos miestų lietuvių, tiek lietuviškai kalbėti išmokusių žmonių.

Iš viso apklausti keturi pateikėjai – vienas vyras ir trys moterys: Medeikiuose apklaustos dvi moterys (g. 1927 ir 1956 m.), Šakališkėse – vyras (g. 1947 m.) ir moteris (g. 1952 m.).

1927 m. gimusi pateikėja augo lietuvių šeimoje, tačiau tėvai tarpusavyje kalbėjo lenkiškai, su vaikais – dviem kalbomis: lenkiškai arba lietuviškai. Pateikėja moka lenkų ir lietuvių kalbas, šeimoje dažniausiai kalba lenkiškai, ten, kur reikia (įstaigose, su kai kuriais kaimynais ir pan.), – lietuviškai. Antroji pateikėja gimė Medeikiuose (1956 m.) ir ten gyvena. Jos tėvai taip pat lietuviai, bet, kaip ir pirmuoju atveju, tarpusavyje kalbėjo lenkiškai. Šeimoje ji kalba lenkiškai, su kaimynais – tiek lenkiškai, tiek lietuviškai.

1947 m. gimęs pateikėjas šeimoje kalba abiem kalbomis – lenkiškai arba lietuviškai, su kaimynais – daugiausia lenkiškai. Jo tėvas buvo lenkas, o motina – lietuvė, todėl šeimoje taip pat buvo kalbama daugiausia lenkiškai. Savo šeimoje pateikėjas kalba lietuviškai.

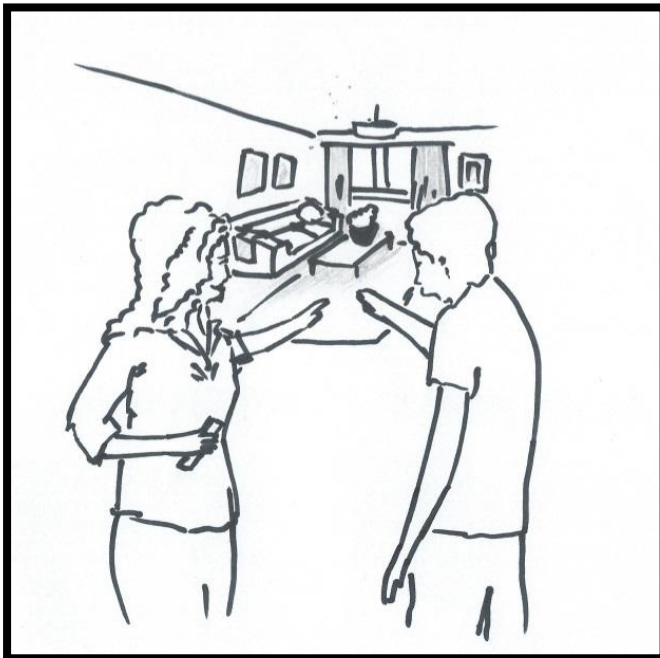
Kita informantė gimė 1952 m. Anykščių rajone, jos tėvai buvo lietuviai, todėl daugiausia savo aplinkoje kalba lietuviškai, išskyrus tuos atvejus, kai reikia kalbėti su Šakališkėse gyvenančiais lenkakalbiais kaimynais.

§ 6. Medžiaga kaupta tiesioginio įrašymo metodu. Pasirinktas jo laisvojo pokalbio variantas (daugiau apie šiuolaikinius tarmių medžiagos rinkimo būdus (garso ir vaido įrašus) žr. Kardelis³; dar plg. Niebaum, Macha: 2006, 11–50; Löffler: 2003, 40–52). Be to, buvo pildoma sociolingvistinė anketa (žr. Kardelis²). Atlikus žvalgomuosius tyrimus anketa specialiai pritaikyta Pabradės–Joniškio arealuiⁱⁱ.

Kalbėjimo situacija, kurioje dalyvauja kalbėtojas ir pašnekovas bei vartojami deiktiniai gestai straipsnyje, kaip ir anksčiau (Judžentytė 2011^e), buvo laikoma *deiktine situacija*. Tačiau, skirtingai nuo anksčiau atlikto tyrimo (žr. ten pat), šįkart deiktinės situacijos buvo sumodeliuotos iš anksto remiantis K. Bühlerio deiksės teorija, t. y. užpildę sociolingvistinę anketą tarmių medžiagos rinkėjai pateikėjams sukurdavo specialias deiktines situacijas:

1. Tiesioginės deiksės: kai *origo* sutapo su kalbėtojo vieta; tiek kalbėtojas, tiek pašnekovas galėjo ranka parodyti lokalizuojamus žmones, vietas ar objektus (žr. paveikslą Nr. 1).

Paveikslas Nr. 1ⁱⁱⁱ. Sumodeliuota tiesioginės deiksės situacija

2. Įsivaizduojamosios deiksės:

- 2.1. Kai *origo* sutapo su kalbėtoju, t. y. kai objektas buvo įsivaizduojamas ir lokalizuojamas tarp kalbėtojo ir klausytojo esančioje suvokimo erdvėje. Tokiu

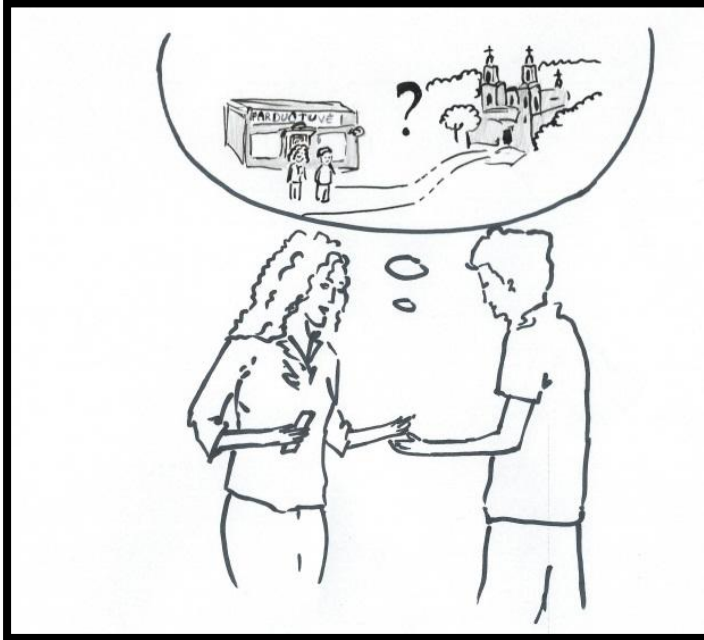
atveju tarmių medžiagos rinkėjai prašydavo pateikėjo parodyti vieną ar kitą miestą žemėlapyje, nupasakoti kelią iki jo. Veiksmas „vyksta žemėlapyje“ (žr. paveikslą Nr. 2).

Paveikslas Nr. 2. *Pirma sumodeliuota įsivaizduojamosios deiksės situacija „Objektas perkliamas tarp kalbėtojo ir klausytojo“*

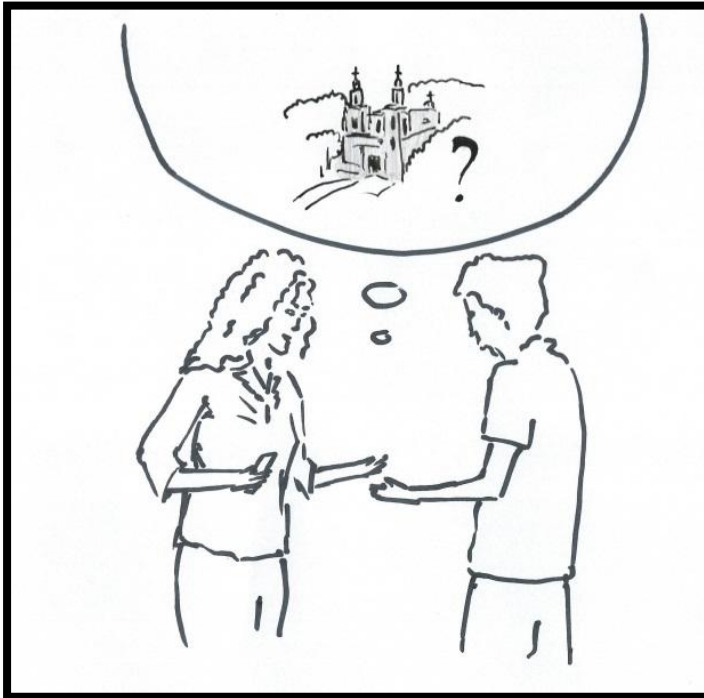
- 2.2. Kai *origo* buvo perkeltas į kitą vietą suvokimo arba įsivaizduojamoje erdvėje. Tokiu atveju deiktiniai žodžiai negalėjo būti siejami su kalbėtojo lokacija – juos reikėjo interpretuoti atsietai nuo kalbėtojo vietos *dabar* (Bühler 1982: 135). Pavyzdžiui, pateikėjui sumodeliuojama situacija tarsi jis ir tarmių medžiagos rinkėjas yra kitoje vietoje, tarkime: *Įsivaizduokime, kad esame prie parduotuvės...* Pateikėjas turėjo papasakoti, kaip rasti vieną ar kitą objektą atskaitos tašku laikant abiem pašnekovams žinomą objektą, t. y. pasiūlytą įsivaizduoti parduotuvę. Žinoma, kalbėtojas ir toliau išlieka *origo*, t. y. pasakoja kelią atskaitos tašku laikydamas save, tačiau abu pokalbio dalyviai yra įsivaizduojamoje erdvėje (žr. paveikslą Nr. 3).

Paveikslas Nr. 3. Antra sumodeliuota įsivaizduojamosios deiksės situacija „Pokalbio dalyviai ir lokalizuojamasis objektas yra kitoje vietoje“

- 2.3. Trečiuoju atveju pateikėjas lieka ten, kur yra, lokalizuojamasis objektas nėra menamas, jis egzistuoja realiame pasaulyje ir nėra perkeliamas į kalbėtojo ir klausytojo erdvę (Bühler 1982: 29). Pavyzdžiui, tarmių medžiagos rinkėjas klausia pateikėjo, kur yra vienas ar kitas objektas, ar kur gyvena potencialus informantas, o pateikėjas bando nurodyti objektą, vietą ar žmogų. Klausimas per ekspedicijas įprastai nuskamba taip: *O kur dar čia galima rasti lietuviškai kalbančių žmonių?*; *O kur čia yra bažnyčia?* ir pan. (žr. paveikslą Nr. 4).

Paveikslas Nr. 4. Trečia sumodeliuota įsivaizduojamosios deiksės situacija „Lokalizuojamas objektas kitoje vietoje“

Šiomis iš anksto sumodeliuotomis situacijomis siekta išsiaiškinti, ar vietosrieveiksmiai *čia* ir *ten* deiktinėje situacijoje įgyja daugiau reikšmių, ne tik ‘dešinė’ arba ‘kairė’ (priklauso nuo to, į kurią pusę rodo kalbėtojas). Ankstesniame tyrime informantų buvo bandoma išklausti kelio (Judžentytė 2011^e). Tada išryškėjo tik du deiksės tipai – tiesioginė deiksė ir trečiasis įsivaizduojamosios deiksės tipas (žr. ten pat).

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad tarmių medžiagos rinkėjams norimas situacijas pavyko sumodeliuoti ne visada – labai dažnai pateikėjai pasiūlė spontaniškai, pavyzdžiui, paprašyti persikelti į įsivaizduojamąją erdvę prie parduotuvės (ar pan.) ir papasakoti, kur gyvena ieškomas žmogus, užuot tai padarę, jie pasirenka paskambinti kaimynui.

Garso medžiagos buvo įrašyta apie tris valandas. Palyginti su pirmuoju šia tema pasirodžiusiu straipsniu (Judžentytė 2011^e), surinkta daugiau vaizdo medžiagos (iš viso įrašyti 32 trumpučiai filmukai). Tai padėjo atlikti nuoseklesnę *čia* ir *ten* reikšmių pasirinktame areale tyrimą. Vaizdo medžiaga šiam tyrimui buvo svarbesnė.

Straipsnyje taikomas analitinis aprašomasis metodas, t. y. remiantis K. Bühlerio deiksės teorija analizuojami ir aprašomi Pabradės–Joniškio areale surinkti duomenys, tiksliau – vietosrieveiksmių *čia* ir *ten* reikšmės deiktinėje situacijoje (dialoge).

Analizuojant *čia* ir *ten* deiktinėje situacijoje svarbūs yra šie kriterijai: rodomieji arba deiktiniai gestai, *origo* ir deiktinis laukas (lokalizuojamas objektas, kalbėtojas, klausytojas).

Paprastai deiktinius gestus žmonės atlieka naudodami ranką, plaštaką, pirštą, tačiau kartais aplinkybių priverstas kalbėtojas gali rodyti visu kūnu ar akimis (daugiau apie deiktinius gestus žr. Gullberg, Bot 2010: 47, 66).

Deiktinis laukas – tai tokia erdvė, kuriai priklauso ir lokalizuojamasis objektas, ir pats rodymas, kuris atliekamas nuo atskaitos taško, *origo*. Tarp *origo* ir rodomojo objekto (jo vietos) rodomaisiais gestais sukuriama erdvė, kuriai priklauso viskas: *origo*, galutinė nurodyta vieta, kalbėtojas ir klausytojas. Ir, žinoma, pats deiktinis gestas.

Kaip matyti iš pagal K. Bühlerį sumodeliuotų situacijų, deiktinis laukas gali būti tiek tiesioginis, tiek įsivaizduojamasis.

Į glaudžiai su deikse susijusių anaforą šiame straipsnyje dėmesys nebus sukoncentruotas – anaforiškai vartojami kalbamieji žodžiai atlieka daiktavardžio substituto vaidmenį. Tekste šis kalbinis reiškinys aprašomas minimaliai.

§ 7. Apie vietosrieveiksmių reikšmių tyrimus lietuvių kalbotyroje rašyta minėtame G. Judžentytės straipsnyje (2011^e).

§ 8. Pirmiausia šiame straipsnyje analizuojama Šakališkėse įrašyta medžiaga. Įrašant dalyvavo tarmių medžiagų rinkėjai^{iv} ir du pateikėjai: vyras (g. 1947 m.) ir moteris (g. 1952 m.). Vėliau, jei prireikia, remiamasi Medeikiuose padarytais įrašais (dvi moterys – g. 1927 ir 1956 m.), t. y. dialogai, kuriuose išryškėja tos pačios vietosrieveiksmių *čia* ir *ten* reikšmės, daugiau nebeanalizuojami.

2. Vietosrieveiksmių *čia* ir *ten* reikšmių Pabradės–Joniškio arealo kalboje tyrimas

§ 9. Kaip rašyta anksčiau remiantis DLKŽ^e duomenimis (Judžentytė 2011^e), vietosrieveiksmis *čia* įprastai reiškia ‘šioje vietoje’, vietosrieveiksmis *ten* – ‘nurodant ppr. toliau esančią veiksmo vietą ar kryptį, susijusią su ta vieta; prš. *čia*’, jiems būdinga atstumo koreliacija: *čia* = ‘artumas’ (artima vieta); *ten* = ‘neartumas (tolumas)’ (tolimesnė vieta), jų reikšmės tikslina kartu vartojami kitirieveiksmiai, prielinksnių konstrukcijos ar linksniai, pvz.: *ten kažkur*; *ten, ant kalno*; o kalbėtojo pasitelkiami gestairieveiksmių *čia* ir *ten* reikšmės gali dar labiau apibrėžti – priklauso nuo to, į kurią pusę ranka rodo kalbėtojas, kalbamieji žodžiai įgyja reikšmes ‘dešinė’ ar ‘kairė’.

§ 10. *Tiesioginė deiksė*. Kaip minėta 5 paragrafe, tai tokia deiksė, kai *origo* sutampa su kalbėtojo, šiuo atveju pateikėjo, vieta, o lokalizuojami objektai yra matomi tiek kalbėtojui, tiek jo pašnekovui (šiuo atveju tarmių medžiagos rinkėjui ir pateikėjui).

Ištyrus vaizdo įrašus, kuriuose užfiksuoti vietosrieveiksmiai *čia* ir *ten* vartojami tiesioginėje deiksėje, paaiškėjo, kad deiktiniame kontekste deiktinis *čia* + gestas įgyja reikšmę ‘dešinė’ arba ‘tiesiai’ (žr. dialogą Nr. 1), o *ten* + gestas – ‘toje tolimesnėje vietoje, ne *čia*, dešinėje’ (žr. ten pat).

Dialogas Nr. 1

Rinkėjas: *A, čia* (žr. paveikslą Nr. 5; rinkėja, aiškindamasi lokalizuojamų objektų vietą, rodė dešine ranka ir vartojo *čia*, rankos kryptį keitė) *sakėt irgi gyvena... bet čia vietiniai?*

Pateikėjas: *Vietiniai. Moteriškė tai vietinė. Ir šeima jos visa. O dabar einam, aš jums parodysiu. Ten* (žr. paveikslą Nr. 6), *prie sankryžos, suksite į dešinę pusę, tuo platesniu keliu ir aukštyn, aukštyn važiuosite. Ant kalno. O nuo kalno matosi namas.*

Paveikslas Nr. 5. Čia + gestas = 'dešinė' arba 'tiesiai'^v

Paveikslas Nr. 6. Ten + gestas = 'dešinė'

5-ame paveiksle vaizduojama deiktinė situacija, kai visi pokalbio dalyviai matė namą, kuriame gyvena kaimynai. Šiame dialoge taip pat buvo pavartotas deiktinis *ten*, tačiau išanalizavus kontekstus paaiškėjo, kad jį galima priskirti trečiajam įsivaizduojamosios deiksės atvejui (apie šį tipą bus rašoma § 13).

Deiktinis *čia* viename sakinyje įgijo dvi reikšmes – 'dešinė' arba 'tiesiai'. Tai priklausė nuo to, kokį deiktinį gestą panaudojo kalbėtojas, šiuo atveju tarmių medžiagos rinkėjas. Kai jis ranka rodė dešiniau, *čia* įgijo reikšmę 'dešinė', kai tiesiai – 'tiesiai'. Pastaroji reikšmė, palyginti su 2011 m. atliktu tyrimu (Judžentytė 2011^e), yra nauja, anksčiau neužfiksuota. Dar vienos reikšmės atsiradimas deiktinių prieveiksmių vartojant su deiktiniu gestu rodo, kad deiktiniai gestai padeda kalbėtojui tiksliai lokalizuoti objektus erdvėje.

6-ame paveiksle pokalbio dalyviai žiūrėjo į sankryžą, kurioje reikėjo sukti į dešinę. Kalbėtojas tą vietą įvardijo kaip *ten*. Iš nuotraukos matyti, kad matoma sankryža yra kalbėtojo dešinėje, taigi deiktinis *ten* šiame kontekste reiškia 'toliau dešinėje'.

Tiesioginės deiksės atvejų ankstesniuose tyrimuose buvo užfiksuota labai mažai (Judžentytė 2011^e), todėl apie *čia* / *ten* atstumo koreliaciją būtent tokiam kontekste nebuvo rašyta (žr. *ten pat*). Iš to, kas parašyta aptariant 5-tą ir 6-tą paveikslus, galima matyti, kad tarmių medžiagos rinkėja ir pateikėja atskaitos tašku, *origo*, rodydamos vietas laiko save. Taip pat remiantis turimais pavyzdžiais galima apibendrinti, kad tiesioginėje deiksėje tarp *čia* ir *ten* vienais atvejais išlaikoma atstumo

koreliacija (pateikėjos kalboje), kitais atvejais įvyksta neutralizacija ir *čia* reiškia toliau esančią vietą dešinėje arba kairėje kaip ir deiktinis *ten*. Pateiktuose kontekstuose *čia* nė karto nebuvo pavartotas *origo* vietai nusakyti (*aš – čia – dabar*).

Vadinasi, kalbamiעי deiktiniai žodžiai tiesioginėje deiksėje įgyja keletą reikšmių (žr. lentelę Nr. 1). Visiškai įmanoma, taip rodo ir ankstesnis tyrimas, kad *ten* + gestas gali reikšti, kaip *čia*, ‘kairė’ arba ‘tiesiai’ – norint šias reikšmes užfiksuoti informantui reikėtų užduoti daugiau tikslingų klausimų.

Lentelė Nr. 1. *Čia* ir *ten* tiesioginėje deiksėje (1)

Konstrukcija	‘ten’	‘dešinė’	‘tiesiai’
<i>Čia</i> + gestas	+	+	+
<i>Ten</i> + gestas	+	+	-

§ 11. *Pirmasis įsivaizduojamosios deiksės tipas*. Siekdami sukurti šią situaciją, tarmių medžiagos rinkėjai ant stalo padėjo žemėlapi ir paklausė pateikėjų, ar jie gali parodyti, kaip nuvažiuoti iki vieno ar kito ieškomo kaimo (žr. dialogą Nr. 2 ir 3).

Dialogas Nr. 2

Pateikėjas: *Kur čia tie Šakališkiai?* (palinksta virš žemėlapi).

Rinkėjas: *Va, čia Šakališkiai, va, čia* (pieštuku duria į žemėlapi). *Tai čia tas asfaltuotas kelias* (pieštuku rodo į kelią) (žr. paveikslą Nr. 7).

Pateikėjas: *Taip, asfaltas. Va, šitas asfaltas. O, va, čia – Laukesos ežeras* (taip pat atrodytų, kaip paveiksle Nr. 7). *Va. Tai, va, čia, prie šito asfalto keliukas yra* (taip pat atrodytų, kaip paveiksle Nr. 7). *Kur yra Joniškis?*

Rinkėjas: *Va, Joniškis?*

Pateikėjas: *Tai, va, ant šito, va, kelio išvažiuosit.*

Rinkėjas: *Tai, va, šituo keliu.*

Pateikėjas: *Va, va, va, va! Va, va, va, va! Va, šituo keliu. Tai, čia jeigu per Joniškį, tai bus iki Molėtų 36 kilometrai. A, čia bus 26* (pirštu baksnoja iš pradžių, vėliau parodo atstumą vesdamas pirštu (36 km) ir vėl baksteli pirštu į kitą tašką sakydamas, kad kitas atstumas – 26 kilometrai) (atstumo rodyimą pirštu pavaizduoti paveiksle neįmanoma – tai veiksmas).

Rinkėjas: *Tai čia mes nukirsime šitą?* (pieštuku apveda kampą, kurį „nukirsime“).

Pateikėjas: *Taip, taip – nukirsit. Ir paskui išvažiuosit, va, ant asfalto. Po kokių dviejų kilometrų. Ir tada tiesiai, tiesiai, tiesiai, asfaltu.*

Paveikslas Nr. 7. *Čia* + gestas = ‘šioje vietoje (tarp mūsų)’

Deiktinėje situacijoje išryškėjo keletas labai svarbių dalykų: 1) Suvokimo erdvę perkėlus tarp kalbėtojo ir adresato nebevertojamas vietosrieveiksmis *ten – čia* + gestas reiškia ‘šioje vietoje (tarp mūsų)’, tačiau visais atvejais kalbamoji konstrukcija yra vietosrieveiksmio *ten* substitutas. Taigi *čia* + gestas vienu metu reiškia ‘šioje vietoje (tarp mūsų)’ ir *ten*; 2) Kitas labai svarbus paaiškėjęs faktas yra tas, kad gestu vietosrieveiksmio reikšmė gali būti praplečiama dar labiau, t. y. *čia* gali būti tikslinamas pirštu brėžiama linija ir gali įgyti apytikrio ar net tikslaus atstumo reikšmę (žr. dialogą Nr. 2): *čia* + piršto gestas = ‘atstumas, esantis šioje vietoje (tarp mūsų)’ (iš tikrųjų – ‘ten’); 3) *origo* šiuo atveju sutampa su kalbėtoju – vietovės lokalizuojamos atskaitos tašku laikant *aš – čia – dabar*. Taip pat matyti, kad pokalbyje nedalyvaujančiam asmeniui aptariamasis kontekstas būtų visiškai neaiškus, o *čia* reikšmė – nesuprantama.

Dialogas Nr. 3

Rinkėjas: *Va, čia* (žr. paveikslą Nr. 8). *Va, Giriniai*.

Pateikėjas: *Giriniai, aha*.

Rinkėjas: *Ai, čia kelias tada...* (pirštu veda per kelią žyminčią liniją).

Pateikėjas: *Čia turi būti kelias į Pabradės kelią* (pirštu rodo į menamą kelią).

Rinkėjas: *Va, šitas raudonas – va*.

Pateikėjas: *Va, va, va... va, šitas, va, kelias, va, va... va, šitas, va, kelias yra... nu tai va, šituo keliu išvažiuosit, va, šituo keliu*.

Rinkėjas: *Tai čia nuo Maldžiūnų galima iki...* (pirštu rodo, kur galima).

Pateikėjas: *Nuo Maldžiūnų nepataikysit, vat, čia iš mūsų... atgal grįžkit...*

Paveikslas Nr. 8. „Čia yra Giriniai“

Be jau aptartųjų vietosrieveiksmio *čia* + gestas reikšmių, analizuojant pokalbį paaiškėjo, kad žodis taip pat gali reikšti konkrečią vietą – miestą, pavyzdžiui, Giriniai, ar kelią – arba abstrakčią, pavyzdžiui, kai sakoma *čia* ir gestu virš žemėlapiu rodomas didelis plotas, tai reiškia ‘kažkur čia’ arba ‘visas šitas plotas’. Tai patvirtino Medeikiuose įrašyti vaizdai. Ne deiktinėje situacijoje kalbamosios reikšmės būtų sukuriamos kalbinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, *čia, mokykloje* (konkreči reikšmė) arba *čia, kažkur* (abstrakti reikšmė).

Kituose pirmojo tipo įsivaizduojamosios deiksės įrašuose daugiau vietosrieveiksmio *čia* reikšmių neužfiksuota.

Čia + gestas reikšmės įsivaizduojamosios deiksės situacijoje galima pavaizduoti lentelėje (žr. lentelė Nr. 2).

Lentelė Nr. 2. Čia įsivaizduojamoje deiksėje (1)

Konstrukcija	‘šioje vietoje’	‘tarp mūsų’	‘ten’	‘konkreči vieta’	‘abstrakti vieta’	‘artima vieta’
Čia + gestas	+	+	+	+	+	+

Nors anksčiau minėta, kad *origo* sutampa su kalbėtoju, verta išskirti dar vieną svarbų faktą. Pasak E. Frickės (Fricke^e, dar žr. Fricke 2002: 221–223), kalbamosios deiksės tipas yra sudėtingesnis atvejis. Savo tyrime ji bando įrodyti (žr. ten pat), kad įsivaizduojamąją erdvę perkėlus tarp kalbėtojo ir adresato *origo* išsiskiria, t. y. vietoje vieno *origo* atsiranda du – *gestų origo (origo 1)* ir *žodinis origo (origo 2)*.

Origo 1, pasak jos, sutampa su erdve, kurioje yra kalbėtojas (t. y. gestas rodomas iš dabartinės kalbėtojo pozicijos, koordinacių susikirtimo vietos, *aš – čia – dabar*), o žodinis *origo* yra perkeliamas į tą vietą, kurioje pirštu bakstelima į žemėlapi. Taigi šiuo atveju Frickė išskirtų *origo 1* ir *origo 2*, nurodantį konkrečią realiai egzistuojančią vietą. Kokia vieta nurodoma konkrečiai, aptarta analizuojant 2-ą dialogą.

Kad *origo* gali išsiskirti, rodo ir Pabradės-Joniškio areale surinkta medžiaga, t. y. kai įsivaizduojamoji erdvė yra perkeliama tarp pašnekovų, gestą jie atlieka iš savo *dabar* pozicijos, bet žemėlapyje atsiranda antrasis *origo*, kurio atžvilgiu nusakoma vieta. Kai pirštu bakstelima į žemėlapi ir pasakoma *čia*, objektai pradedami lokalizuoti „žemėlapio“ *origo* (žodinio *origo*) atžvilgiu. Tai patvirtina, kad kalbamasis prievoksmis pirmuoju įsivaizduojamosios deiksės atveju gali reikšti tiek artimą, tiek tolimą vietą.

Taip pat verta atkreipti dėmesį, kad aptartuose kontekstuose vietos prievoksmis *čia* nė kartelio nebuvo pavartotas anaforiškai, tačiau ne vieną kartą buvo pavartotas kataforiškai, pavyzdžiui, *čia, šiuose miškuose; čia, per šituos miškus* ir t. t. Tai lėmė, žinoma, kalbamasis įsivaizduojamosios deiksės tipas – vietos prievoksmiu *čia* visą laiką buvo rodoma viena ar kita vieta, t. y. šis žodis atliko rodomąją funkciją, tik vėliau buvo apibrėžiama, kas tai per vieta.

Š 12. *Antrasis įsivaizduojamosios deiksės tipas*. Kalbant su nepažįstamuoju sukurti šią situaciją sunku, nes rasti abiem pokalbio dalyviams bendrą suvokimo erdvę, į kurią būtų galima persikelti, nėra paprasta: dažniausiai pateikėjas būna sėslus žmogus, apkeliavęs aplink esančias vietas, o tarmių medžiagos rinkėjas, priešingai, dažnai nelabai gerai pažįsta vietinių žmonių puikiai žinomas vietas.

Tikrąjį šios deiksės tipą užfiksuoti pavyko beveik atsitiktinai (žr. dialogą Nr. 4).

Dialogas Nr. 4

Pateikėjas: *Čia, kai užlipsit į tą kalną, čia bus toks griovys* (rodo ranka į dešinę pusę) (žr. paveikslą Nr. 9), *už tilto – dvi sodybos. Ten dvi tokios vietinės moteriškės gyvena. Jos šneka ir lietuviškai, ir lenkiškai.*

Rinkėjas: *O Medeikiai?*

Pateikėjas: *Medeikiai tai va čia, tiesiai, čia, tiesiai* (žr. paveikslą Nr. 10), *bet čia nieko žmonių nebėra, čia, tipo, poilsiautojai išsipirkę sodybas. Vietinių žmonių jau nebėra.*

Paveikslas Nr. 9. „Čia bus griovys“

Paveikslas Nr. 10. Čia + gestas = 'tiesiai'

Skaitant dialogą antrąjį įsivaizduojamosios deiksės tipą išvelgti sunku. Galima spėti, kad tokioje situacijoje kalbėtojas turėtų pakviesti pašnekovą įsivaizduoti vieną ar kitą vietą, pavyzdžiui, „Įsivaizduokite, kad esame prie Gedimino pilies“ ar pan. Šioje deiktinėje situacijoje išvelgiamos kitokios užuominos: 1) vietos prieveiksmis *čia* vartojamas psichologiniam artumui perteikti (žr. Yule 2002: 13): *čia* – tai ta vieta, kurioje gyvena dvi moteriškės, bet jos negyvena čia, kartu su pateikėja, jos gyvena tame pačiame miestelyje; 2) iš to, kaip užtikrintai pasakoja informantė, matyti, kad ji užmiršo, kad tarmių medžiagos rinkėjai yra atvykėliai – mintimis ji pati persikėlė į vietą prie kalno, kartu perkėlė ir savo pašnekoves: „užlipsit“, „čia bus griovys“ (lokalizuojamus objektus greitai parodo ranka). Ji pasakojo tarsi stovėdama toje vietoje.

Aptariamajame kontekste *čia* įgyja keletą reikšmių: 1) *čia* + gestas į dešinę pusę = ‘dešinė’; 2) *čia* + gestas tiesiai (žr. paveikslą Nr. 10) = ‘tiesiai’. Kaip minėta aptariant tiesioginę deiksę, ši reikšmė anksčiau nebuvo užfiksuota. Be to, antrojoje dialogo dalyje jau esama trečiojo įsivaizduojamosios deiksės tipo (apie šį tipą – kitame paragrafe).

Kalbant apie *origo*, reikia pasakyti, kad jis buvo perkeltas į kitą vietą suvokimo įsivaizduojamoje erdvėje, o deiktinis žodis *čia* jau nebuvo siejamas su buvusią kalbėtojo lokacija, t. y. vieta, kurioje buvo pateikėja. Tačiau antrojoje pokalbio dalyje *origo* vėl sutapo su kalbėtoju.

Kalbant Frickės terminais, *origo* šioje įsivaizduojamosios deiksės situacijoje taip pat išsiskyrė: *origo 1* visgi sutapo su kalbėtojo esama pozicija, kalbėtojo *dabar*, nes gestai buvo atliekami būnant čia, šioje vietoje; kai kalbėtojas mintimis persikėlė į įsivaizduojamąją erdvę, *origo* tapo žodinis (*origo 2*). Vadinasi, *čia* kalbamojoje situacijoje taip pat gali reikšti tiek artimą, tiek ne artimą, tolimesnę vietą.

Beje, kontekste taip pat pavartotas *ten*: *Ten dvi tokios vietinės moteriškos gyvena*. Iš konteksto matyti, kad žodis vartojamas anaforiškai kaip daiktavardžio *sodyba* substitutas. Kitos reikšmės šiam žodžiui šiuo atveju priskirti negalima.

Dėmesys atkreiptinas į dar vieną tarmių medžiagos rinkėjų sumodeliuotą situaciją: pateikėja buvo paprašyta nupasakoti kelią iki ieškomo objekto atskaitos tašku laikant kelią iš Vilniaus, kur stovi „Nelegalų centras“. Ji pasakojo toliau aktyviai gestikuliuodama rankomis, tačiau vartojo visai ne deiktinius žodžius *čia* arba *ten* (dažniau tokiais atvejais vartojamas *čia*) kaip tikėtasi – staiga kontekste atsirado iki šiol niekada nevartotos prielinksninės konstrukcijos: *Tiesiai pavažiavus ir tada po dešine puse kažkur tai reikia sukti*. Galima spėti, kad dėl jaučiamo psichologinio atstumo (tolumo) informantė pasirinko šias kalbines konstrukcijas, nes norėjo itin tiksliai nupasakoti kelią. Ši situacija tarmių medžiagos rinkėjams pažįstama: pateikėjai deiktinius *čia* ir *ten* kartu su deiktiniais žodžiais dažniausiai vartoja tik tol, kol jaučiasi esą savoje aplinkoje, vėliau jie pradeda vartoti kitas kalbines priemones, pavyzdžiui, *po kairei, po dešinei, į kairę, į dešinę* ir kt.

Apibendrinant kalbamąjį deiksės tipą, galima pasakyti, kad kalbėtojas, persikėlęs į kitą suvokimo erdvę, vartoja tokius pačius deiktinius žodžius, kaip ir tiesioginiame deiksės lauke – tiek *čia*, tiek *ten*. *Čia* + gestas reikšmės^{vi} šios įsivaizduojamosios deiksės situacijoje galima pavaizduoti lentelėje (žr. lentelė Nr. 3).

Lentelė Nr. 3. *Čia* įsivaizduojamoje deiksėje (2)

Konstrukcija	‘dešinė’	‘artima vieta’	‘ne artima vieta’
<i>Čia</i> + gestas	+	+	+

§ 13. *Trečiasis įsivaizduojamosios deiksės tipas*. Šis deiksės tipas yra dažniausias – pateikėjams nematomus objektus tenka lokalizuoti dažnai. Natūralu, kad ir tokio pobūdžio įrašų galima padaryti daugiausiai.

Tarmių medžiagos rinkėjai paklausus „O kur čia ta mokykla?“ (klausime vartojamas *čia* nelaikytinas vietosrieveiksmiu – šiuo atveju jis pabrėžia klausiamojo vietosrieveiksmio *kur* reikšmę), abu pateikėjai kaip susitarę pakėlė savo dešines rankas ir parodė į dešinę pusę (žr. paveikslą Nr. 11). Vyriškis rodydamas ranka kalbėjo: *Va čia buvo, Juodenėnuose. Į Labanoro girių važiuojant. Kilometras koks*.

Kaip matyti iš pateiktos situacijos, kalbamuojų deiksės atveju, kaip ir 2011 m. atliktame tyrime (Judžentytė 2011^e), vietosrieveiksmis *čia* + gestas = ‘dešinė’, vadinasi, galima suprasti, kad Juodenėnai yra dešinėje pusėje žiūrint iš kalbėtojo pozicijos. Kontekste taip pat išryškėja psichologinis atstumas: iš to, kad už kilometro esančią mokyklą informantas lokalizuoja čia, šioje vietoje, galima suprasti, kad jis yra susitapatinęs su gyvenamąja vieta – dažniausiai viskas, kas lokalizuojama Šakališkėse, jam yra ‘čia’ (daugiau žr. Yule 2002: 13).

Paveikslas Nr. 11. *Čia* + gestas = ‘dešinė’ (*čia* yra mokykla)

Trečiajam įsivaizduojamosios deiksės tipui priskirti galima ir kitą pokalbį. Pateikėja moteris, paklausta, kur eidavo į mokyklą, atsakė: <...> *trys vaikai va čia išeidavo iš kaimynų, keturi, iš jo du vaikai išeidavo. Tai, žinokit, ir būdavo.* Kalbėdama apie kaimynų vaikus informantė pasakė *čia* ir dešine ranka parodė į kairę žiūrint iš jos padėties (žr. paveikslą Nr. 12). Vadinasi, *čia* + gestas = ‘kairė’.

Paveikslas Nr. 12. *Čia* + gestas = ‘kairė’^{vii} (*čia*, iš kaimynų)

Deiktinis *ten* trečiuoju įsivaizduojamosios deiksės atveju vartojamas taip pat labai dažnai, pavyzdžiui, paklausta, kaip nuvažiuoti iki ieškomos vietos, pateikėja atsakė: *Ten už sankryžos pravažiuosit* (ranka parodė į dešinę pusę atskaitos tašku laikydama save) (žr. paveikslą Nr. 13) – *tiesiai, tiesiai, tiesiai. Ten davažiuosit iki ten. Bet aš dabar net nežinau, ten, tipo, tėvai išmirę, o vaikai pasilikę.*

Paveikslas Nr. 13. *Ten + gestas = 'dešinė'*

Ankstesnėse situacijose dažniausiai kaip anaforinis vartotas *ten* šiame kontekste vartojamas kaip deiktinis: *ten + gestas = 'dešinė'*. Iš konteksto galima suprasti, kad: 1) vieta, kurią lokalizuoja pateikėja, jai yra svetima – priešingu atveju ji būtų vartojusi deiktinį *čia*; 2) deiktinis *ten* vartojamas kartu su gestu gali reikšti 'ten, toliau, dešinėje'; 3) atskaitos tašku, *origo*, kalbėtoja laiko save – tai įprasta trečiuoju įsivaizduojamosios deiksės atveju.

Iš esmės trečiasis įsivaizduojamosios deiksės tipas yra labai panašus į tiesioginę deiksę, skirtumas tik tas, kad pašnekovai nemato lokalizuojamo objekto. Taigi *origo* išlieka pastovus.

Kad deiktiniai žodžiai ir deiktiniai gestai deiktinėje situacijoje pakeičia prielinksnines konstrukcijas, reiškiančias 'dešinė' / 'kairė', matyti iš šio konteksto: *Va už sankryžos... čia* (žr. paveikslą Nr. 14), *po kaire... į dešinę... tiesiai, tiesiai važiuojat, ant tokio kalno užvažiuojat. Pats pirmas namas. Labai didelis sodas. Ten* (žr. paveikslą Nr. 15), *šitame name, gyvena žmonės. Šitam name normaliai vietiniai gyvena.*

Paveikslas Nr. 14. *Patikslintas*
*čia*Paveikslas Nr. 15. *Patikslintas*
ten

13-ame ir 14-ame paveiksluose vaizduojama situacija yra labai įdomi. Kaip minėta, iš dialogo matyti, kad deiktiniai žodžiai vartojami kartu su deiktiniais gestais pakeičia kitas 'dešinę' / 'kairę' reiškiančias kalbines priemones. Nors pateikėja kalbėdama sumaišė lokalizuojamo objekto vietą, bandė prisiminti, kur jis yra – dešinėje ar kairėje, deiktinis gestas akivaizdžiai ir užtikrintai rodė, kad ta vieta yra dešinėje pusėje žiūrint iš kalbėtojo pozicijos (*origo*). Tai ji ir pasakė šiek tiek pagalvojusi. Deiktinis *ten* trečiuoju įsivaizduojamosios deiksės atveju dažnai vartojamas kataforiškai (*t en, šitame name*) ir įgyja, kaip jau minėta anksčiau, tokias pačias reikšmes kaip deiktinis *čia*.

Analizuojant dialogą galima pastebėti, kad kontekste išlaikoma vietosrieveiksmių *čia* ir *ten* atstumo koreliacija. Tai nėra labai dažnas reiškinys deiktinėje situacijoje, nes abu vietosrieveiksmiai *origo* atžvilgiu rodo toliau esančią vietą (dešinėje arba kairėje kalbėtojo pusėje), vadinasi, atstumo koreliacija yra neutralizuojama.

Kaip minėta 12-ame paragrafe, be kitų reikšmių, deiktinis *čia* + gestas tiesiai (žr. paveikslą Nr. 10) įgyja reikšmę 'tiesiai'. Tai patvirtina toliau kontekste vartojamasrieveiksmis *tiesiai: Medeikiai tai va čia, tiesiai, čia, tiesiai...*

Vadinasi, trečiojoje įsivaizduojamosios deiksės situacijoje deiktinis *čia* įgyja daugiau reikšmių, palyginti su deiktiniu *ten* (žr. lentelę Nr. 4).

Lentelė Nr. 4. *Čia* ir *ten* įsivaizduojamoje deiksėje (3)

Konstrukcija	'dešinė'	'kairė'	'tiesiai'
<i>Čia</i> + gestas	+	+	+
<i>Ten</i> + gestas	+	-	-

§ 14. Apibendrinant deiktinių *čia* ir *ten* reikšmes Pabradės-Joniškio arealo žmonių kalboje, dėmesys atkreiptinas į tai, kad įvairiose deiktinėse situacijose kalbantieji žodžiai įgijo naujų reikšmių palyginti su ankstesniais tyrimais (Judžentytė 2011^e).

Deiktinės situacijos – tiek tiesioginė deiksė, tiek įsivaizduojamoji – rodo, kad vietosrieveiksmis *ten*, palyginti su *čia*, yra žymėtasis narys.

Galima kelti hipotezę, kad deiktiniai *čia* ir *ten* deiktinėje situacijoje įgyja dar daugiau reikšmių, pvz., ‘priekyje’ / ‘užpakalyje’, ‘aukštai’ / ‘žemai’. Šiam teiginiui pagrįsti reikia papildomų tyrimų.

3. Išvados

§ 15. Atlikus Pabradės–Joniškio areale įrašytų tekstų analizę, nustatyta, kad šio arealo žmonių kalboje deiktiniai *čia* ir *ten* įgyja tokias pačias reikšmes, kaip ir rytų aukštaičių uteniškių patarmėje, taip pat užfiksuota naujų reikšmių:

1. Vietosrieveiksmiai *čia* ir *ten* šio arealo žmonių kalboje, be pagrindinių reikšmių ‘šioje vietoje’ ir ‘toliau esančioje vietoje’, deiktinėje situacijoje palydimi gestų įgyja kitų reikšmių: priklausomai nuo to, į kurią pusę rodo kalbėtojas, jie gali reikšti dešinę arba kairę pusę; jei rodo tiesiai, kalbami žodžiai įgyja reikšmę ‘tiesiai’.

1.1. Kairieveiksmiai *čia* ir *ten* įgyja reikšmes ‘dešinė’ arba ‘kairė’, tarp jų išnyksta atstumo koreliacija – *origo* atžvilgiu abu jie rodo toliau, dešinėje arba kairėje esančią vietą.

1.2. Kairieveiksmiai *čia* ir *ten* įgyja reikšmę ‘tiesiai’, tarp jų taip pat išnyksta atstumo koreliacija – *origo* atžvilgiu abu jie rodo tiesiai esančią vietą.

2. Labiausiai iš visų kalboje išsiskiria pirmasis įsivaizduojamosios deiksės tipas:

2.1. Kadangi suvokimo erdvė perkeliama tarp pokalbio dalyvių ir jie abu šią erdvę suvokia kaip artimą, kalbamojoje situacijoje nevertojamas deiktinis *ten* – visais atvejais vartojamas deiktinis *čia*.

2.2. Tik pirmuoju įsivaizduojamosios deiksės atveju deiktinis *čia* įgijo labai neįprastą atstumo reikšmę, t. y. vartojamas kartu su deiktiniu gestu, be reikšmės ‘šioje vietoje (tarp mūsų)’, jis galėjo reikšti ‘sis atstumas’.

LITERATŪRA

Bühler, K. 1982: *Sprachtheorie. Die Darstellungsfunktion der Sprache*, Stuttgart, New York: Fischer.

DLKŽ^e – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (interneto versija), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. [http://www.autoinfa.lt/webdic/]

Fricke^e – Fricke, E. *Where is here? Analysis of the German deictic hier with co-speech gestures*, www.ellenfricke.de, (Lorenza Mondada (Hrsg.), *Gestures and the Organization of Social Interaction: Ethnomethodological and Conversational Perspectives*. Proceedings of the 2nd Conference of the International Society for Gesture Studies (ISGS)).

Fricke, E. 2002: *Origo*, pointing and speech, *Gesture* 2:2, 207–226.

Gullberg, M; Bot de, K. 2010: *Gestures in Language Development*, Amsterdam: John Benjamins B. V.

Yule, G. 1996: *Pragmatics*, New York: Oxford University Press.

Judžentytė, G. 2011: Dėl vietosrieveiksmių *čia* ir *ten* rytų aukštaičių uteniškių patarmėje, *Lietuvių kalba* 5, www.lietuviukalba.lt.

Kardelis¹ – Kardelis, V. 2013: Kalbų vartojimas rytų aukštaičių vilniškių patarmėje, *Lietuvių kalba* 7, www.lietuviukalba.lt.

Kardelis² – Kardelis, V. 2013: Metodiniai nurodymai tarmių medžiagos rinkėjui. D. Mikulėnienė, V. Ragaišienė (sud.), *Visos tarmės gražiausios...*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Kardelis³ – Kardelis, V. 2013: Šiuolaikiniai tarmių medžiagos rinkimo būdai, 26–28. D. Mikulėnienė, V. Ragaišienė (sud.), *Visos tarmės gražiausios...*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Löffler, H. 2003: *Dialektologie: Eine Einführung*, Tübingen: Narr.
Niebaum H., Macha J. 2006: *Einführung in die Dialektologie des Deutschen*,
Tübingen: Niemeyer (= *Germanistische Arbeitshefte* 37).

Išnašos

ⁱ Arealas nuo Rimšės iki Visagino, taip pat nuo Visagino į šiaurę iki Turmanto ir nuo Turmanto iki Zarasų.

ⁱⁱ Projekto dalyviai sudarė specialią anketą „Rytų aukštaičiai uteniškiai / vilniškiai (paribys)“. Be pagrindinių duomenų (vardo, pavardės, tautybės, metų, gimimo vietos, nuolatinės gyvenamosios vietos ir pan.), buvo klausama: kokios tautybės tėvas / motina?, kokia kalba tėvai kalbėdavosi tarpusavyje / su vaikais?, kokia kalba pateikėjas mokėsi mokykloje, kokia kalba pateikėjas kalba savo šeimoje (su sutuoktiniu, vaikais ir kt.)?, kokias kalbas moka ir kokiomis kalbomis kalba dažniausiai? ir pan.

ⁱⁱⁱ Paveikslus Nr. 1, 2, 3 ir 4 piešė Ieva Kilčiauskaitė.

^{iv} Daiva Kardelytė-Griniavičienė, Akvilė Markauskaitė, Gintarė Judžentytė.

^v Visi šiame straipsnyje pateikiami paveikslai yra įrašytos sustabdyti vaizdo medžiagos kadrai – jie idealiai sutampa su visomis pateiktomis deiktinėmis situacijomis.

^{vi} *Ten* + gestas neįtraukta, nes *ten* vartotas tik anaforiškai, o daugiau antrojo įsivaizduojamosios deiksės tipo įrašyti nepavyko.

^{vii} Iš nuotraukos būtų galima spręsti, kad pateikėja kita ranka negalėjo rodyti – tik dešine, nes kairėje rankoje matyti užpildytas maišelis. Peržiūrėjus vaizdo įrašą akivaizdžiai galima pastebėti, kad informantė maišelį paima į kitą ranką, kai nori parodyti, kur gyvena kaimynai, ir grąžina atgal, kai suteikia klausytojams informacijos.

Gauta 2014 m. sausio 6 d.

Priimta 2014 m. vasario 18 d.

GINTARĖ JUDŽENTYTĖ

Lietuvių kalbos katedra

Vilniaus universitetas

Universiteto g. 5

01513 Vilnius, Lietuva

[gintare.judzentyte@flf.vu.lt, gintare.judzentyte@gmail.com]